

Блинова О. Є. Соціальний капітал мігрантів як чинник їх адаптації у приймаючій спільноті / О. Є. Блинова // Пізнавальний та перетворювальний потенціал історичної психології як науки» 2 лютого – 2 березня 2017 р. – Одеса: матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції / за заг. редакцією Родіної Н.В., Альошина О.М., Кононенко О.І. – О. : Вид-во ОНУ імені І.І. Мечникова, 2017. – С.47-48.

СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ МІГРАНТІВ ЯК ЧИННИК ЇХ АДАПТАЦІЇ У ПРИЙМАЮЧІЙ СПІЛЬНОТІ

Блинова О.Є.

д. психол. н., професор, завідувач кафедри загальної та соціальної психології

Херсонський державний університет

Мігранти, які були вимушено переселені із місць свого постійного проживання в інші регіони України є, з одного боку, проблемою, до якої українське суспільство виявилось не готовим, з іншого боку, це вагомий ресурс суспільного, соціально-економічного розвитку приймаючої спільноти за умов інтеграції вимушених переселенців, тобто набуття спільної ідентичності. Ця узгоджена ідентичність, коли переселенець може вважати себе «своїм», проживаючи на певній території, набувається через довіру до представників приймаючої спільноти, що, у свою чергу, пов'язано із соціальним капіталом як мігрантів, так і людей, які постійно проживають у цьому регіоні.

Під ідентичністю розуміємо самототожність або, за словами С. Хантінтона, «сенса себе», тобто розуміння себе, самоусвідомлення, без якого неможливо існування людини [5]. Ідентичність у суспільстві підтримується соціальним капіталом – довірою та взаємозв'язками, що сприяють збереженню механізму соціального відтворення. У працях Е. Гідденса, Ф. Фукуяма довіра, відповідальність, чесність, взаємозв'язки в інтересах всього суспільства розуміються як соціальний капітал.

Головна проблема ідентичності та соціального капіталу – відсутність їх протистояння суспільству. Ф. Фукуяма визначає довіру у такий спосіб: «Довіра – це очікування членів спільноти того, що інші його члени будуть поводитись більш-менш передбачувано, чесно, з повагою до потреб оточуючих, у згоді з

певними спільними нормами» [4, с. 27]. Соціальний капітал – цей той потенціал суспільства або його частини, який є неможливим без довіри між його членами. Довіра є одним із компонентів більш широких соціально-психологічних та соціальних явищ, що впливають на інтеграційні процеси в полікультурному суспільстві – соціально-психологічного капіталу особистості та соціального капіталу. Соціальний капітал, як відтворювальні зв'язки між людьми, заснований на поєднуючих їх традиціях та звичаях. Довіра можлива, якщо спільноті притаманні моральні цінності, що поділяються всіма, і його члени можуть бути впевнені у тому, що й у своїй поведінці вони можуть бути схожими.

Р.Д. Пантам підкреслював, що «соціальний капітал належить до таких властивостей соціальної організації як довіра, норми, мережі взаємостосунків, які підвищують ефективність суспільства через сприяння координованим діям» [цит. за 1, с.141]. Отже, соціальний капітал зміцнює норми взаємності, полегшує передавання інформації, враховує успіхи попередніх спільних дій, відіграє роль моделі для майбутнього співробітництва.

Розглядаючи різноманітні компоненти соціального капіталу, дослідники особливо часто роблять акцент на довірі, яка може бути і джерелом такого капіталу, і його результатом. Довіра, на думку А. Селігмана, є фундаментом ефективної спільної діяльності, забезпечує соціальну єдність, інтегрованість, психологічну цілісність певної групи. При цьому довіра є основою стабільності будь-якої соціальної системи як на мікро-, так і на макрорівні [2].

«Той чи інший рівень міжособистісної, організаційної (корпоративної) та суспільної (інституціональної) довіри є своєрідним «термометром» соціального здоров'я суспільства. Це пояснюється тим, що стосунки між людьми як «чужими» регламентуються законом, а стосунки між людьми як «своїми», регламентуються не тільки законом, але й моральними (соціальними) нормами» [1, с.147].

Отже, соціальний капітал відіграє вкрай важливу роль у житті мігрантів. На початкових етапах акультурації соціальний капітал допомагає їм

адаптуватися. При цьому найбільш важливим є соціальний капітал, який характеризує включеність мігрантів у життя приймаючої спільноти [3, с.78]. Соціальний капітал досягається тривалими соціальними зв'язками, в яких люди допомагають один одному, ґрунтуючись на взаємній довірі та нормах взаємодії. Умовою формування соціального капіталу та ідентичності всього суспільства є інтеграція соціального капіталу всіх груп громадянського суспільства, які орієнтовані на цінності суспільства загалом.

Література:

1. Свенцицкий А. Л. Социальный капитал и его формирование: социально-психологический поход / А.Л. Свенцицкий, Л.Г. Почебут, М.И. Килошенко, И.В. Кузнецова, Л.В. Марарица, Т.В. Казанцева // Вестник Санкт-Петербургского университета. – Сер. 12. – 2009. – Вып. 3. Ч. II. – С.140-149.
2. Селигман А. Проблема доверия / Адам Селигман [Перевод с англ. И. И. Мюрберг, Л. В. Соболевой]. – М. : Изд-во Идея-Пресс, 2002. – 200 с.
3. Татарко А. Н. Взаимосвязь доверия с аккультурационными установками (на примере украинцев в России и русских в Латвии) / А.Н. Татарко // Культурно-историческая психология. – 2016. – Т. 12. № 1. – С. 76–84.
4. Фукуяма Ф. Доверие: социальные добродетели и путь к процветанию: Пер. с англ. / Ф. Фукуяма. – М.: ООО «Издательство АСТ»: ЗАО НПП «Ермак», 2004. – 730 с. (с/27)
5. Хантингтон С. Кто мы? Вызовы американской национальной идентичности : Пер. с англ. А. Башкирова / Сэмюэл Хантингтон. – М.: АСТ: Транзиткнига, 2004. – 635 с.